

Kokkuvõte kontrollkäigust Narva arestimajasse

Õiguskantsleri nõunikud tegid 01.02.2007 kontrollkäigu Ida Politseiprefektuuri Narva arestimajasse, kuna mitu seal kinni peetud isikut esitasid kaebuse õiguskantslerile.

20.09.2004 toimunud õiguskantsleri kontrollkäigust saati ei ole olukord Narva arestimajas oluliselt paranenud. Paigaldatud on uus ventilatsioon, kinnipeetutele võimaldatakse lugeda üleriigilisi päevalehti ja dušširuum on renoveeritud. Kambrid on aga endiselt äärmiselt ebasanitaarses olukorras ja klosetid on eraldatud vaid ülesriputatud riidetükiga. Hoolimata uutest päevavalguslampidest on kambrites hämar (eriti õhtusel ajal). Taksofone pole arestimajja paigutatud, kuna politseiprefektuur ei ole jõudnud Elioni Ettevõtte AS-ga kokkuleppele ja viimane on vaid nõus prefektuurile taksofone täishinnaga müüma.

Kontrollkäigule saabumise hetkel peeti arestimajas kinni 78 isikut. Vanglas ettenähtud põrandapinna miinimumist lähtudes võib arestimajja paigutada 55 isikut. Ametnike sõnul viibis kontrollkäigu ajal Narva arestimajas 52 isikut, kelle võiks koheselt ümber paigutada vanglasse, st nende suhtes pole lähiajal vaja läbi viia uurimistoiminguid ja nad ei pea osalema kohtuistungil.

Täitmisplaani kohaselt peaks Narva arestimajas kinnipeetud vahistatuid vastu võtma Tartu Vangla, kuid praegu ei lase vangla viia piisavalt vahistatuid ära. Etapeerimisel käib n.ö vahetus mees-mehe vastu – arestimajast viiakse nii palju kinnipeetuid vanglasse, kui etapeerimisbussiga arestimajja toodi. Olukord Ida Politseiprefektuuri arestimajades muutus ka hullemaks seoses kohtute reformiga ja sellest tuleneva vanglate täitmisplaani muutmisega: kui varem sai Rakvere arestimajas kinnipeetud vahistatuid paigutada Tallinna Vanglasse, siis nüüd võtab kõigi Ida Politseiprefektuuri arestimajade vahistatuid vastu ainult Tartu Vangla.

Kinnipeetute omavahelise hierarhia tõttu ei saa isikuid ühtlaselt kõikidesse kambritesse ära jaotada. Samuti tuleb arvestada eraldihoidmisprintsipiiga, mille kohaselt peab eraldi hoidma mehi ja naisi, arestiaalseid ja vahistatuid, alaealisi ja täiskasvanuid.

Seetõttu on tekkinud Narva arestimajas olukord, kus ühes lavatsiga varustatud kambris (nr 12) viibis kontrollkäigu ajal 15 kinnipeetut, kes koos oma asjadega täitsid n.ö sõna otseses mõttes pea kogu ruumi. Osadele vahistatutele ei jätkunud ruumi lavatsil ja nad pidid õhukeste madratsitega kivipõrandal magama. Temperatuur kambris oli kõrge ja õhuniiskus oli niivõrd suur, et laest tilkus vett. Talumatut olukorda võimendas omakorda sigaretisuits. Hingamine ruumis oli väga raske. Kinnipeetud hoiavad kõiki lubatud isiklike asju kambris, sh ka pakiga saadetavaid toiduaineid, mis paraku ei säili kirjeldatud olukorras väga kaua. Roiskuvatest toiduainetest ja ülejäänud kambrist vaid riidetükiga eraldatud käimlast lähtuv lehk koostoimes kõrge temperatuuri ja niiskusega loovad kambris äärmiselt ebainimlikud tingimused, mille võikust ei iseloomusta piisaval määral isegi CPT raportis kasutatud väljend „iiveldamapanev”.

Ka uuest ventilatsioonist on sellises olukorras vähe abi. Kambris viibinud kinnipeetute sõnutsi on kambriisse paigutatud veel rohkem isikuid, mil ei ole ruumi magamiseks isegi põrandal jätkunud. Samuti olevat mõnedel kambris viibinud vahistatutel tekkinud tervisehäireid. Eelnevat võib pidada isegi tõenäoliseks, arvestades seda, et Narva arestimajas kinni peetud isikutel puudub igasugune võimalus vangistusseaduses ettenähtud tunniajaliseks jalutuskäiguks värskes õhus ja nad viibivad kambris 24 tundi ööpäevas.

Teised kontrollitud kambrid ei olnud küll nii äärmuslikult ülerahvastatud, kuid paljudes kambrites oli rohkem isikuid kui voodikohti ja kinnipeetud pidid põrandal magama. Madratisid ja muu voodivarustus on kõikides kambrites kulunud ja auklik. Ametnike sõnutsi suudetakse siiski kõigile kinnipeetutele madrats ja vajalik voodivarustus tagada.

Naiskinnipeetute kambris oli lavats ja seal viibis 8 kinnipeetut. Alaealiste kambris oli 4 kinnipeetut ja kõigil oli kontrollimise hetkel olemas voodikoht. Arestimajas töötavate ametnike sõnutsi pole ülerahvastatuse tingimustes alati võimalik tagada alaealiste eraldatust täiskasvanutest. Nende paigutamine täiskasvanute kambrisse võib osutada vajalikuks ka julgeolekukaalutlustel, kuna alaealised on üksteise suhtes vägivaldsed.

Narva arestimajas on olemas 3 kartserit, millest ametnike sõnul kasutatakse kahte. Kartseri mõõtmed on umbes 2,5 m korda 1,5 m. Kartseri sisutus koosneb ülesklapitavast voodist ja väiksest pingist. Seal puudub klosett. Kui kartserisse paigutatud isik peab klosetti kasutama, siis teeb ta seda mõnes kambris. Selleks ajaks paigutatakse tolles kambris viibivad isikud kartserisse (kontrollkäigu ajal viibis ühes kambris vähemalt 4 isikut). Kinnipeetute sõnutsi toimub selline vahetus just alaealiste kambriga, kuna nende kambris on kõige vähem isikuid. Ka kambri läbiotsimise ajaks paigutatakse vastavas kambris viibivad isikud kartseritesse (võimalusel siiski ka muudesse ruumidesse). Läbiotsimine kestab keskmiselt 30 minutit, põhjalikumad läbiotsimised 2 tundi.

Kartsereid kasutatakse harva distsiplinaarkaristuse täideviimiseks. Sinna paigutatakse pigem isikud, keda ei saa koos teistega kambrisse paigutada (nt kui selgub, et isikul on sügelised ja teised ei nõustu temaga ühes kambris olema). Kontrollkäigu ajal ei viibinud küll kedagi kartseris, kuid vastava žurnaali kohaselt oli vahetult eelmisel päeval kartserist tavalisse kambrisse paigutatud isik, kes oli eelnevalt kartseris viibinud 16 päeva. Arestimaja ametnike sõnutsi ei olnud ta distsiplinaarkorras karistatud, vaid teda ei olnud võimalik mõnda kambrisse paigutada. Vastavast žurnalist nähtus, et mõnedel päevadel on kartserisse paigutatud ka 2 isikut.

Ametiruumi, kus toimub arestimajja saabunute registreerimine, oli üles seatud n.ö puur, kuhu registreeritav turvakaalutlustel paigutatakse. Politseiametnike sõnul paigutatakse kinnipeetu sinna üksinda ja maksimaalselt pooleks tunniks. Puuris puudus pink või muu istumisvõimalus ja selle mõõtmed on u 1,5 m korda 0,5 m.